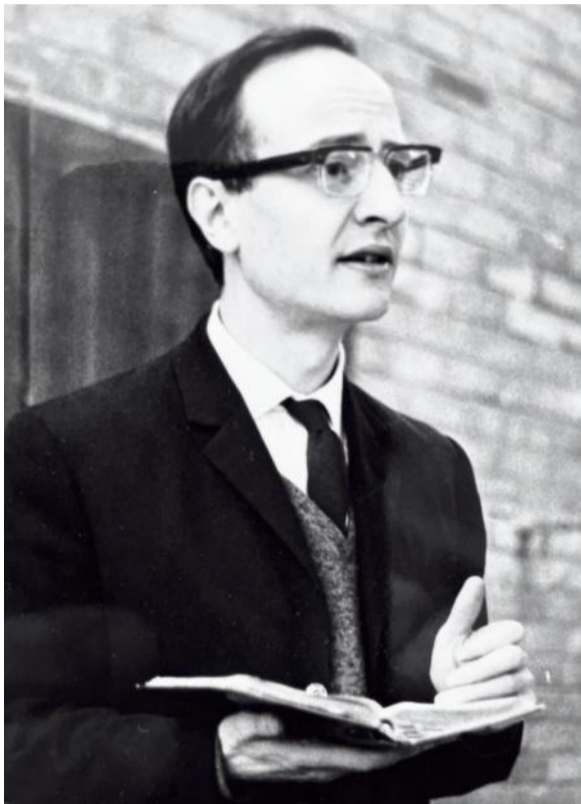

De leraar voor wie de dode talen leefden

Classicus Lode Saldiën (1930-2023) kon prachtig vertellen over Homerus en voerde met zijn leerlingen theaterstukken op in het oud-Grieks.

1964

2009

Vlaming **Lode Saldiën** deserterde in 1955 en kon daarom 27 jaar lang België niet in.

Je dient te begrijpen wat Homerus te zeggen heeft, maar je dient het ook te voelen. Met je hart, met je lichaam. Je moet ervaren dat zijn vertellingen verbonden zijn met je eigen bestaan." Aldus een 56-jarige Lodewijk Saldiën, leraar klassieke talen aan het Haags Montessori Lyceum, tegen journalist Willem Scheer van dagblad *Het Binnenhof*, dat op 1 november 1986 een artikel publiceert over de enthousiaste classicus met „halflang haar en peper-en-zoutbaardje". „Spreekt hij over Homerus of Vergilius, [dan raakt] hij weinig minder dan in vervoering", schrijft Scheer, die diep onder de indruk is als hij een paar dagen later een door Saldiën geregisseerde uitvoering van het XXIVste boek van de Ilias in de aula van de school bijwoont. Ondersteund door slagwerk en fluit klinkt het oude Grieks „als was het een moderne taal".

„Mij staat voor ogen: de openbaring van Homerus' verzen in Homerus' taal", licht Saldiën in het artikel toe. „Dat dient volkomen serieus te gebeuren. Daar mag geen schaduw van spot in kruipen."

De leerlingen die hij selecteerde voor zijn stukken, een traditie die 35 jaar voortduurde en landelijke bekendheid kreeg, wisten hoezeer het hem ernst was. Saldiën leefde voor literatuur; hij vertelde, declameerde en las voor met diep doorleefde, dramatische armgebaren en stemverheffingen waarvan de ene leerling vooral ging giechelen, terwijl de andere erdoor in vervoering raakte. Menig 'Lode'-adept werd door zijn lessen geïnspireerd om zelf klassieke talen of filosofie te gaan studeren; oud-leerlingen memoreren tot in detail welke boeken hij hun aanraaide.

Classicus en oud-leerling van het eerste uur Harm-Jan van Dam: „Ik kwam in 1961 in de klas bij 'meneer Saldiën', een beetje stijve Belgische meneer die soms rokend door de klas ijsbeerde. Hij droeg altijd hetzelfde: blauwe blazer, grijze pullover, wit overhemd, grijze broek. Maar hij kon prachtig vertellen. Dankzij hem ontdekte ik Tolkien. Hij las Homerus met muzikaal accent, wat wij dan thuis nadeden voor onze verblufte ouders. Hij oefende de theatrale kant met ons." In 1965 debuteerden de leerlingen van Saldiën als acteurs met een opvoering van het eerste boek van de Ilias in het Grieks; Van Dam speelde de rol van de ziener Kalchas.

Eind jaren zestig onderging 'meneer Saldiën' een kleine metamorfose, „geheel in de geest van Parijs '68", aldus Van Dam: het pak werd vervangen door een spijkerjasje, zijn haar werd langer en leerlingen mochten hem voortaan tutoyeren. Hij werd opener, minder formeel.

Oud-leerling Pim Blomaard: „Hij woonde in een oud tuinhuisje op een duinpan, en hield daar voorleesavonden waar allerlei soorten mensen op afkwamen: leerlingen en collega's, maar ook ouders van school. Hij serveerde vlierbessensap of muntthee en vertelde over Racine, Molière, Goethe. Hij was zo bevlogen, ik ging er helemaal in mee."

Over persoonlijke zaken sprak Saldiën nauwelijks;

zijn Vlaamse verleden bleef ook voor wie veel tijd met hem doorbracht in nevelen gehuld. Duidelijk was dat hij ooit aan zijn militaire dienst was ontsnapt; details gaf hij niet. „Lode is gedeserteerd in 1955", vertelt zijn veertien jaar jongere broer Jacques. „Voor ons was dat een schok: desertie werd beschouwd als een misdaad. Elke dag kwamen er bij ons twee gendarmen aan de deur, wat praatjes in het dorp veroorzaakte. Maar vader bleef altijd achter Lode staan. Hij was zelf getekend door de Eerste Wereldoorlog."

„Lode heeft eerst in Europa rondgezworven, tot in Noorwegen en Zwitserland. Eind 1955 kregen we een doos met een orchidee toegestuurd, met als afzender een adres in Zürich. Daar vonden we Lode terug; hij bleek bij een bloemist te werken. Op vaders aanraden reisde hij door naar Frankrijk, waar hij een tijd les heeft gegeven aan een meisjespensionaat in Houdan, bij Parijs. In Nederland lagen voor hem betere kansen; vader heeft hem opgehaald en mee terug naar Brasschaat gesmokkeld, waarbij ze door puur geluk ontkwamen aan een identiteitscontrole. Na een week onderduiken lukte het Lode om ongezien naar Nederland te komen. Hij was in Leuven afgestudeerd in de klassieke filologie, en na een 'geleerd gesprek' met professor Van Groningen in Leiden was hij ook naar Nederlandse maatstaven gediplomeerd." Met een aanbeveling van rector en Homerus-vertaler M.A. Schwartz kwam Saldiën op het Haags Montessori Lyceum terecht.

Zijn geboorteland bleef voor Saldiën 27 jaar verboden terrein: hij stond op de lijst van gezochten en riskeerde gevangenisstraf als hij voet op Belgische grond zou zetten. Pas in 1981 werd een door zijn vader ingediend genadeverzoek bij de Koning ingewilligd. Jacques Saldiën: „Lode vertelde me later dat hij zich bevrijd voelde nadat hij België verlaten had, en ik kan dat begrijpen. Het leven was volgens streng rooms-katholieke normen ingericht, en dat paste niet bij hem. Hij was altijd aan het lezen en studeren. Ik kon filosofische gesprekken met hem voeren buiten de katholieke dogma's om - dat kon ik verder met niemand uit ons gezin."

Op school en vooral thuis, omringd door zijn boeken en de natuur, was Saldiën het gelukkigst. In zijn vrije tijd dichtte hij liever dan dat hij op reis ging: hij werkte decennia lang aan *De Wever*, een op een Indiaas sprookje gebaseerd epos in archaisch Nederlands.

Na zijn pensionering „kwam hij misschien niet meer op school, maar hij bleef onderwijzen", aldus oud-collega Harry te Riele: groepjes oud-leerlingen en andere belangstellenden gingen aan Saldiëns werktafel even goedmoedelijke als ambitieuze lees- en vertaalprojecten aan. Toen het dagelijks leven hem meer moeite begon te kosten, wierpen oud-leerlingen zich op als mantelzorgers. Op lodesaldien.nl houden ze nu zijn nagedachtenis in stand.

Sandra Heerma van Voss